

HEINOLAN KESKUSTA-ALUEEN PUISTOSELVITYS

28.01.2022

Tilaaja:

Heinolan kaupunki,
kaupunkiympäristön toimiala

10.01.2022

Tekijät:

© Loci Maisema-arkkitehdit Oy:

Pia Kuusiniemi, Milla Hakari, Annaleena Puska, Sonja Kinner

Graafinen suunnittelu ja taitto:

Loci Maisema-arkkitehdit Oy

Kartat ja suunnitelmat:

Loci Maisema-arkkitehdit Oy, ellei toisin mainita

Käytetyt lyhenteet:

HKMA : Heinolan kaupunginmuseon arkisto

Sisällys

1. Johdanto	4
Työn lähtökohdat ja tavoite	4
Selvitysalue	4
Heinolan varhainen historia	5
2. Heinolan historialliset puistot	6
Maaherranpuisto	7
Ojakadun ranta-alueet	16
Kylpylänpuisto ja uimaranta	19
Satama	28
Rantapuisto	32
Kauppias Lindholmin puutarha	39
Piestanyn rantatien ranta-alueet	43
Harjupuisto	47
Kirkkolampi ja Paimenkallio	54
Kirkkopuisto ja hautausmaan vanha osa	60
Asemapuisto	66
3. Lopuksi	71

Johdanto

Työn lähtökohdat ja tavoite

Puistoselvitys analysoi Heinolan keskustan historiallisten puistojen nykytilannetta sekä määrittelee niiden ominaispiirteitä ja kehittämistarpeita. Selvityksen tarkoitus on tuoda esiin ajan tasalla olevaa tietoa alueen suunnittelusta, rakentamisen historiasta, muutosvaiheista sekä erityisesti arvokkaista ominaispiirteistä.

Selvitystyötä käytetään puistojen ja muiden julkisten kaupunkitilojen kehittämisen ja hoidon suunnittelun taustaselvityksenä sekä laadittavien suojeluasemakaavojen pohjana. Laadittavien asemakaavojen keskeisiä tavoitteita ovat arvoympäristön ominaispiirteiden säilyttäminen ja alueen muodostaman maisemakokonaisuuden eheyden turvaaminen. Muita tavoitteita ovat alueen virkistysarvojen säilyttäminen ja kehittäminen sekä matkailun edistäminen alueella.

Selvityksen tarkoitus on tuoda esiin ajan tasalla olevaa tietoa alueen suunnittelusta, rakentamisen historiasta, muutosvaiheista sekä erityisesti alueen arvoista.

Selvitystyön tavoitteena on tarjota kehittämisehdotuksia puistojen ja niiden lähiympäristön suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheisiin; asemakaava- ja toteutussuunnitteluun, rakentamisen ohjaukseen, rakentamiseen, toteutuksen valvontaan, puistojen käyttöön sekä kunnossapitoon.

Työssä tutkittiin Heinolan historiallisten puistojen ominaispiirteitä ja alkuperäisten suunnitelmien säilyneisyyttä. Lisäksi selvitettiin tarkastelualueelle sijoittuvat suojelukohdeet sekä vaikutusalueella olevat arvokkaat ja säilytettävät ominaispiirteet. Selvitystyötä tehtiin maastokäynneillä sekä arkistomateriaalin ja aiempien selvitysten avulla. Puistoselvityksessä tutkittiin, analysoitiin ja vertailtiin Heinolan karttoja ja asemakaavoja vuoden 1785 asemakaavasta nykypäivään, ja valokuvamateriaalia 1920-luvulta lähtien. Lähtöaineisto koostui kartta- ja kuvamateriaalin lisäksi rakennus- ja puistohistoriallisista selvityksistä.

Selvitysalue

Selvitysalueen puistot sijaitsevat Heinolan kaupungin keskustan alueella tai sen välittömässä läheisyydessä. Selvitysalueeseen kuuluvat Maaherranpuisto, Kylpylänpuisto, Rantapuisto, Harjupuisto sekä näihin liittyviä pienempiä alueita, kuten Asemapuisto, Heinolan satama-alue ja Kylpylän uimaranta-alue. Selvitysalueen kokonaispinta-ala on noin 22 ha.

Puistoalueet kuuluvat pääosin Heinolan kansalliseen kaupunkipuistoon (perustettu 2002) ja valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY 2009). RKY on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen.

Selvitysalue jaettiin 11 osa-alueeseen. Osa-alueet on esitelty puistokohtaisesti luvussa 2. Tämän raportin lisäksi havainnot koottiin paikkatietomuotoon Heinolan kaupungin käyttöön.

Heinolan rantamaisemaa. /Heinolan kaupungin maisemakuvat

Heinolan varhainen historia

Heinola valikoitui 1700-luvun lopulla Kymenkartanon läänin keskuksesi, ja maaherran residenssin sijoituspaikaksi, sen keskeisen sijainnin ja hyvien kulkuyhteyksien ansiosta. **1** Suuri Savontie oli suomen tärkeimpiä maareittejä, jonka synty liittyi kiinteästi vuonna 1475 aloitettuun Olavinlinnan rakentamiseen. Tie kulki Hämeenlinnasta Savonlinnaan Hollolan, Heinolan, Mikkelin, Juvan ja Rantasalmen kautta. **2** Tie ylitti Jyrängönvirran lauttayhteydellä Sepänniemestä Niemelän kartanon rantaan. **1**

Kuningas Kustaa III päätti vuonna 1775 jakaa Kymenkartanon läänin kahtia, ja uusi hallintokeskus ja maaherran asuinpaikka, residenssi, siirrettiin Loviisasta Heinolaan 2. helmikuuta 1776. Residenssin siirtäminen kaupunkiin johti Heinolan ensimmäisen asemakaavaluonnoksen laatimiseen 1779. Puistot ovat olleet keskeinen osa Heinolan kaupunkisuunnittelua jo ensimmäisestä

asemakaavaluonnoksesta lähtien. **1** Heinolan ensimmäinen virallinen asemakaava laadittiin vuonna 1785. Siinä oli paljon yhtäläisyyksiä vuoden 1779 asemakaavaluonnoksen kanssa. Myöhemmin laaditut asemakaavat perustuvat pitkälti tähän ensimmäiseen asemakaavaan.

Heinola on matala, alkujaan ruutukaavan pohjalta toteutettu puutalokaupunki, jonka eri aikakausien kerrokset ovat edelleen selkeästi läsnä. Kaupungin yleisilme on säilynyt matalana, vaikka kaupunkiin on rakennettu jonkin verran kerrostaloja 1950-luvun jälkeen.

Keskustan korttelijako, katuverkosto ja tonttijako on pysynyt pitkälti samana kaupungin ensimmäisestä asemakaavasta lähtien. Heinolan vanhimmat puistot, Perspektiivi ja Kylpyläpuisto, pohjautuvat tähän asemakaavaan, eli ne ovat olleet läsnä Heinolan kaupunkikuvassa alusta alkaen. Puistojen liittyminen kau-

punkiin, niiden muoto ja koko ovat hyvin säilyneet. Vehreys on kaupunkikuvassa voimakkaasti läsnä, koska rakentaminen on matalaa ja korkeiden puiden latvukset näkyvät rakennusten taustalla.

Lähteet:

1. Heinolan kansallinen kaupunkipuisto -maisematilojen muutoksen analysointi ja vastaisten hoitoperiaatteiden kehittäminen. syyskuu 2005. TKK, Maisema-arkkitehtuuri. Kulttuurimaiseman suojeleminen ja hoito MA-94.344 -studiokursssi.
2. Heinolan kaupunki 2021. Kansallinen kaupunkipuisto. <<https://kansallisetkaupunkipuistot.fi/suuri-savontie/>>, Viitattu 03.09.2021.

Heinolan ensimmäinen, Maaherra Riddercreutzin laatima asemakaavaluonnos vuodelta 1779. Kaavassa on merkitty paikka torille, kirkolle, hallintorakennuksille sekä maaherran residenssille. /HKMA

Heinolan keskusta-alueen osayleiskaava 2020. /Heinolan kaupunki.

Heinolan historialliset puistot

Heinolan keskusta-alueen historialliset puistot käsitellään tässä selvitystyössä yhtenätoista eri osa-alueena jotka ovat: Maaherranpuisto, Ojakadun ranta-alueet, Kylpylänpuisto, Satama, Rantapuisto, Piestanyntien rantatien ranta-alueet, Harjupuisto, Kirkkolampi, Kirkkopuisto ja hautausmaa vanha osa sekä Asemapuisto. Selvitysalueen kokonaispinta-ala on noin 22 ha.

Näistä osa-alueista etenkin Harjupuisto ja Kirkkolampi sekä Maaherranpuisto ja Kylpylänpuisto liittyvät toisiinsa kiinteästi, ja niissä tapahtuvat muutokset vaikuttavat keskeisesti myös liittyvän osa-alueen maisemaan.

Puistoalueet kuuluvat pääosin valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY 2009) ja Heinolan kansalliseen kaupunkipuistoon (perustettu 2002). Valitut puistoalueet ovat oleellisia Heinolan keskustan kokonaisrakenteelle, virkistysverkostolle ja Heinolan keskustan silhuettilelle sekä kulttuurihistorialle.

Historiallisten arvoympäristöjen osalta tarkastellaan myös ympäröivien kortteleiden ja alueiden sekä näkymien vaikutusta historiallisten ominaispiirteiden säilymiseen ja kehittämiseen.

Selvityksen tarkastelualue jaettuna osa-alueisiin:

1.	Maaherranpuisto	7.	Piestanyntien rantatien ranta-alueet
2.	Ojakadun ranta-alueet	8.	Harjupuisto
3.	Kylpylän uimaranta ja kylpylänpuisto	9.	Kirkkolampi
4.	Satama	10.	Kirkkokortteli ja vanha hautausmaa
5.	Rantapuisto	11.	Asemapuisto.
6.	Kauppias Lindholmin puutarha		

Maaherranpuisto

Heinolan Maaherranpuisto on luokiteltu valtakunnallisesti 1 ja maakunnallisesti 2 arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Lisäksi Maaherranpuisto on arvotettu puistoarkkitehtonisesti ja esteettisesti merkittäväksi puistoksi. 1

Maaherranpuiston vanhin osa, eli leveä, aksiaalinen puistokatu Perspektiivi, on esitetty jo Heinolan ensimmäisessä asemakaavassa vuodelta 1785.

Puisto on edustanut ajassaan uudentyyppistä julkista puistoajattelua. Suomessa on vain kaksi vastaavan mittakaavan merkittävää kaupunkipuistoa 1700-luvulta: Heinolan Perspektiivi sekä Vaasan Hovioikeudenpuistikko. Perspektiivin esikuvana on ollut mm. ranskalaisen Nancyn kaupungin aukio Place Stanislas. 3

Vuoden 1785 asemakaavassa on puistokäytävän tapainen lehtipuukuja, Perspektiivi, joka johti suunniteltuun Maaherran residenssiin. Puurit olivat ilmeisesti nelinkertaiset 5, vaikka asemakaavassa ne on piirretty kolminkertaisina. Puistokujaa rajasivat kadut, Ränterigatan (nyk. Maaherrankatu) ja Domaregatan (nyk. Kymenkartanonkatu).

Maaherranpuistoa rajaavat tontit varattiin lääninhallinnon virkamiehille. Residenssitalo oli merkitty Perspektiivin päätteenä olevalle tontille. Virkatuloa ei rakennettu suunnitel-

Perspektiivi vuoden 1785 asemakaavassa. Karttaan korostettu sinisellä Perspektiivin toteutettu osa-alue, keltaisella virkamiehille osoitetut tontit, sekä valkoisella maaherran residenssin suunniteltu tontti, jolla sijaitsee nykyään leikkiapuisto. /HKMA

lulle paikalleen. Tontti oli lähinnä markkinakäytössä, ja sillä sijaitsi lääninhallituksen rakennuksia, kuten hallintotoimisto ja kruunun rahavarasto.

Nykyisin residenssitontin paikalla sijaitsee Maaherran leikkiapuisto. Leikkiapuiston alue on merkitty puistoalueeksi ensimmäistä kertaa Sarlinin vuonna 1900 vahvistetussa kaavamutoksessa.

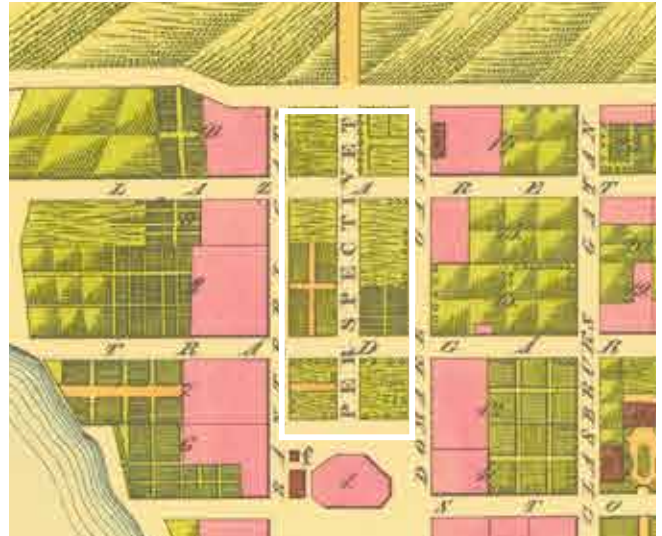
Ote kaavakartasta vuodelta 1900. Maaherran leikkiapuisto ensimmäistä kertaa kaavoitettu puistoalueeksi.

Perspektiivin kehitysvaiheet

Perspektiivi suunniteltiin saapumipuistoksi maaherran residenssiin. Perspektiivi toimikin aluksi tärkeänä kulkuväylänä maaherran residenssin siirryttyä Loviisasta Heinolaan. Heinolan läpi kulkeva liikenne ohjattiin tuolloin Jyrängönkosken yli Lauttasilta pitkin Makasiininrantaan, ja edelleen Perspektiivin läpi puisto-

Kaavio: lauttasilan alkup. linjaus ja reitti kaupungin läpi pohjoisessa sijaitsevalle maantielle. Heinolan asemakaava vuodelta 1830. /HKMA, (Karttaoriginaali: Tie-vesihallituksen arkisto, Kansallisarkisto)

Perspektiivi esitettynä vuoden 1838 kaavakartassa. Puurivistö on monin paikoin muutettu palstoiksi. Kaavakartta C.W. Gylden. /HKMA

ton pohjoispäässä olevalle vanhalle maantielle. 4

Ensimmäisessä asemakaavassa vuodelta 1785 sillan paikka oli suunniteltu nykyiselle paikalleen Jyrängönkosken ylittäväksi. Myös kosken kohdalla on tiluskarttojen mukaan viimeistään 1799 ollut jonkinlainen silta. 4

Perspektiivin istutustyön suoritti puutarhuri Nordberg 5. Istutusajankohta on epäselvä. Perspektiiviä varten puut kuljetettiin läheisiltä saarilta, ja ne ympäröitiin aitauksilla ja suojuksilla. Puukujan huolto oli asukkaiden vastuulla: talojen omistajien tuli kunkin ylläpitää talonsa kohdalla olevia puita. 4

Vuonna 1787 Kymenkartanon läänin maaherra de Geer rakennutti itselleen asuinrakennuksen nykyisen torin paikalle, residenssille varatun tontin sijaan. Synnä tähän saattoi olla kruunun kanssa pitkittynyt kiista rakennuksen kustannuksista, jolloin maaherra De Geer päätyi rakentamaan kotinsa omakustanteisesti. 6 Koska puiston tärkein näkömäpääte jäi pysyvästi rakentamatta, Maaherranpuiston alkuperäisidea ei koskaan toteutunut. Mahdollisesti siitä syystä Perspektiivin jo tuolloin istutettu puukujanne näyttää jääneen hoitamatta ja tuhoutuneen.

1800-luvulla puistot olivat yleisesti huonosti hoidettuja ja lähes luonnontilaisia 4. Tietävästi Perspektiivistä vuokrattiin asukkaille viljelyalueita, ja vuoden 1830 kartassa alueella näkyy viljelyksiä. Puukujanne on kadonnut kartalta. Perspektiivi oli jaettu kuuteen osaan, ja ajoittain se oli vuokrattu palstoittain kaupunkilaisille viljelymaaksi 4. Perspektiivi istutettiin uudelleen vuonna 1856 ja sitä kunnostettiin istuttamalla uusia puita 1870-luvulla, sekä uudelleen vuonna 1883. Perspektiivin eteläpääteenä toimiva Kylpyläpuisto istutettiin koivikoksi vuonna 1879. 4

Vuonna 1897 Perspektiivistä kaadettiin puita Kirkkokadun eteläpuolisesta osasta, rautateiden ylipuutarhurin laatiman yhtenäistämissuunnitelman mukaisesti. Kaupungin pormestari kuitenkin keskeytti suunnitelman, ja muille Perspektiivin osille tehtiin korjauksia ja muutoksia vain, mikäli se ei edellyttänyt puiden ka-

tamista. 4 Nykyisen Maaherran leikkipuiston tontille rakennettiin vuonna 1905 pallokenttä, joka ympäröitiin istutuksilla. 2

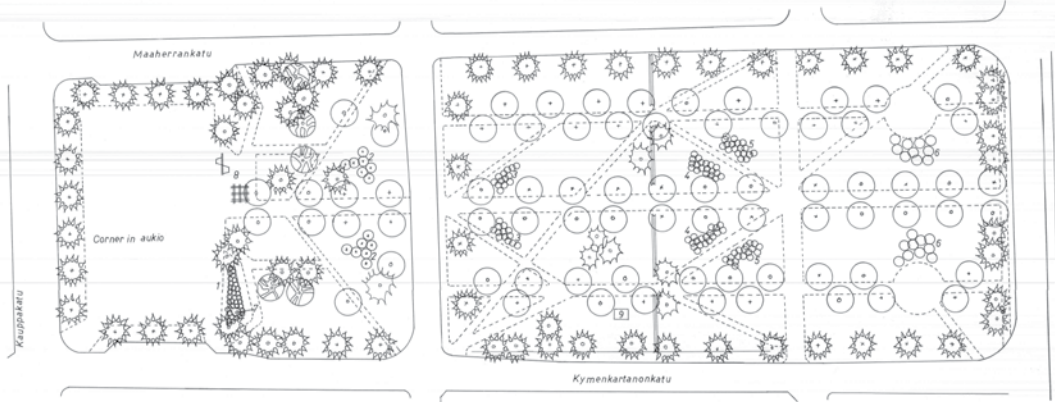
Maaherranpuistolle laadittiin uusi missuunnitelma vuonna 1977. Suunnitelmassa koivurivit pyrittiin palauttamaan ja suoristamaan. Puiston kaikille sivuille oli suunniteltu katu- ja puurivistöt tammista, mutta rivistöistä osa on ilmeisesti toteutettu vaahterarivistöinä.

Puiston puustoinen ilme palautettiin vastaamaan 1800-luvun lopun puistosuunnitelmia restauroinnissa vuosina 1989–1990. 1

Puiston kehityksestä voidaan todeta kaksi eri kerrostumaa. Ensimmäinen kerrostuma puistolla oli saapumipuisto ja kulkuväylä, joka liittyi ensimmäisten asemakaavojen somitelmaan. Toinen kerrostuma on oleskelupuisto, kun puiston käyttö muuttui residenssitontin jäätyä tyhjäksi. Jälkimmäinen vaihe on myös vanha ja historiallisesti arvokas.

MAAHERRANPUISTO
UUSIMISSUUNNITELMA
 TOTEUTAMISAIKA 10 - 15 vuotta
 MITTAKAAVA 1:500

- PUUT:**
- Betula verrucosa RAUDUSKOIVU
 - ☼ Quercus robur TAMMI
 - ☼ Pinus cembra SEIKKIJÄSÄMÄ
 - ☼ Abies sibirica SIBIRIAN JÄLOKKUUSI
- PENSAAT:**
- 1 Potentilla fruticosa Red ACE PUNAUKKAINEN HANHIKKI
 - 2 Amelanchier laevis SIRO TUOMPIHLAJA
 - 3 Lonicera coerulea SIUKUJÄSÄMÄ
 - 4 Rosa glauca PUNALEHTIRIIJUSU
 - 5 Rosa rugosa Hansa KURTTULEHTIRIIJUSU
 - 6 Syringa josikaea UNKARIN SYREENI
- 7 paljas
 8 kirkas leikkivälineitä
 9 maunaja
 0 keskusmerkinnot
 • ennestön kasvava puu
 • istutettava puu
- Heinola 5 1 78

Kuva: Maaherranpuiston uusimissuunnitelma vuodelta 1978. /HKMA

Nykytila

Nykyinen Perspektiivi koostuu Maaherranpuistosta ja Seminaaripuistosta. Perspektiivin päätteenä on pohjoisessa Seminaarin alue ja etelässä Kylpyläpuisto, Heinolan satama sekä Rantapuisto.

Maaherranpuiston pohjoisosa on suhteellisen hyväkuntoinen historiallinen puisto. Maaherranpuiston leikkipaikka erottuu historiallisesta puistosta irrallisena esteettisiltä ominaisuuksiltaan, jotka eivät istu historialliseen ympäristöön.

Maaherran leikkipuiston paikalla on ollut toimintoja sitä edeltäneen pallokentän rakentamisesta lähtien, eli jo vuodesta 1905 alkaen. Leikkipuisto on osa puiston historiallista kerrostumaa, koska se toimintona on jo yli 100-vuotta vanha, mutta sen ilme tulisi sovittaa paremmin ympäristöön. Leikkipuisto on kunnostettu viimeksi vuonna 2020.

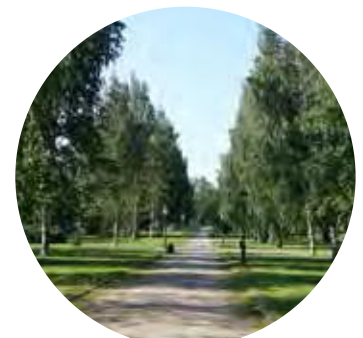
Maaherranpuiston eteläisenä päätteenä toimiva Kylpyläpuisto kaipaisi kunnostamista.

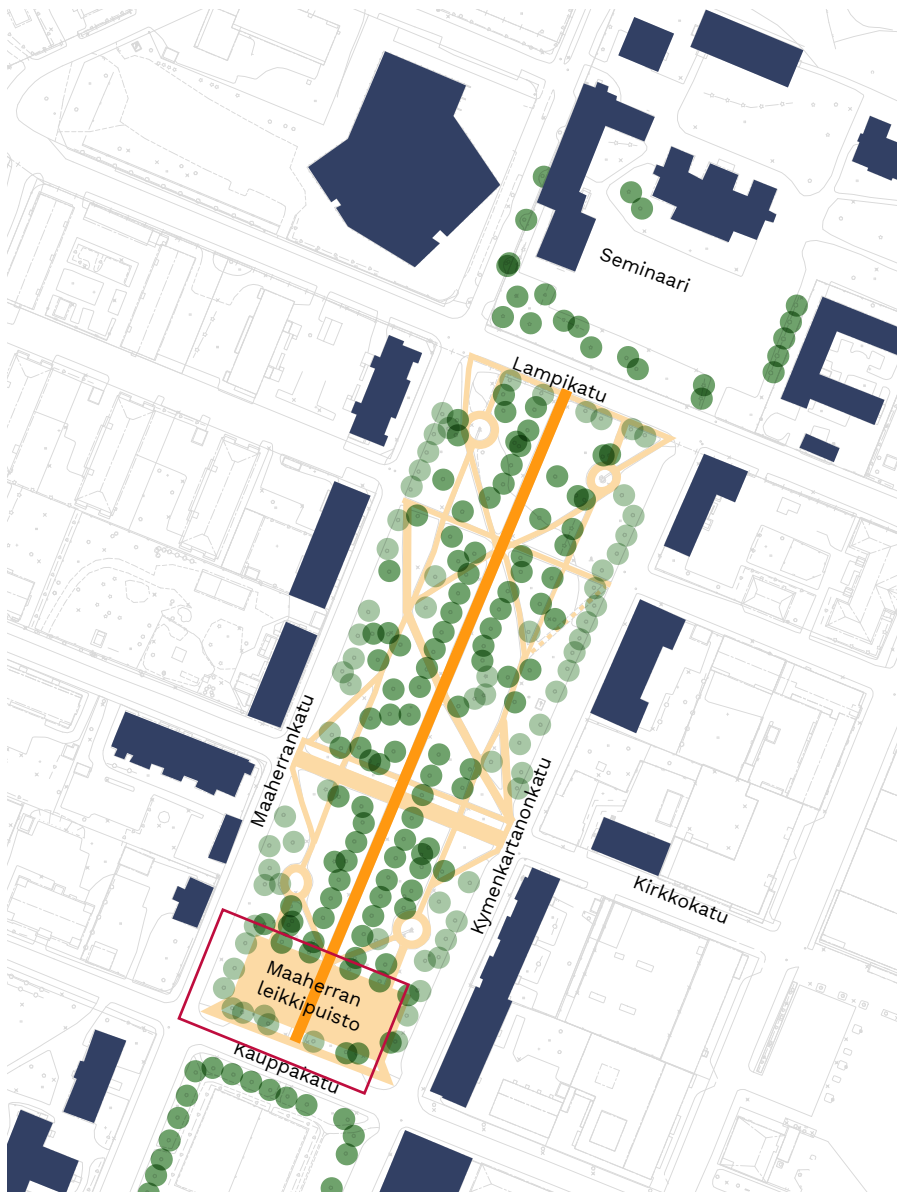
Maaherranpuisto 2021. Kaavioon on korostettu yhtenäisessä linjassa puistoa rajaavat rakennukset sekä nykyinen puisto. Keltaisella on merkitty nykyiset kivituhkareitit.

Näkymä Maaherran leikkipuistoon, joka on kunnostettu 2020.

Maaherranpuisto kesällä 2021.

Maaherranpuisto 2021. Kaavioon on korostettu yhtenäisessä linjassa puistoa rajaavat rakennukset sekä nykyinen puusto. Koivurivit on korostettu tummemmalla vihreällä, muu puusto vaaleammalla. Puurivit näyttävät ajan myötä harventuneen ja rivitykset eivät ole enää suoria. Kujanteiden eteläpäässä hahmottuvat rivien alkuperäiset sijainnit parhaiten. Oranssilla on merkitty maaherranpuiston keskikäytävä, joka näyttää pitäneen linjauksensa alkuperäisistä puistosuunnitelmista lähtien. Keltaisella on merkitty nykyiset kivituhkareitit. Perspektiivin päätteeksi asettava leikkipuisto on korostettu karttaan punaisella.

Liittyminen ympäristöön

- Maaherranpuistoa ympäröivät tontit muodostavat puistolle selkeän rakennetun reunan, koska rakennukset ovat samassa linjassa. Tämä selkeästi rajaava rakennettu reuna oli Perspektiivin ominaispiirre jo alkuperäisessä suunnitelmassa.
- Puistoa ympäröivät rakennukset edustavat useamman vuosisadan tyylikirjoa, mutta yhtenäinen räystäskorkeus sekä rakennusten asettuminen samaan linjaan muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.
- Maaherran leikkipuisto on avoin ja aitaamaton.

Kasvillisuus

- Perspektiivin keskiosan neliriviset puukujat ovat koivuja. Ne ovat ajan myötä harventuneet ja rivit eivät enää hahmotu suorina. Kaksi keskimmäistä puuriviä hahmottuu enää jokseenkin selkeästi.
- Maaherrankatua sekä Kymenkartanonkatua reunustavat vaahteroista ja tammista koostuvat katupuurivistöt.
- Maanpeitteenä nurmi.
- Puukujanne rajaa näkymäakselia Seminaarille ja Maaherran leikkipuistoon.

Kulkuväylät

- Maaherranpuiston läpi risteilee kulkuväyliä.
- Keskikäytävän linjaus näyttää pysyneen samana alkuperäisistä suunnitelmista alkaen.
- Pinnat ovat kivituhkaa sekä Maaherran leikkipuistossa että puistokäytävillä.

Näkymät ja maisema

Vaikuttaisi siltä, että alkuperäisessä, maaherra De Geerin asemakaavassa vuodelta 1785 Perspektiivin puistosuunnitelma olisi liittynyt Heinolaa sivuavaan Suureen Savontiehen siten, että Perspektiiville olisi käännytty pohjoisesta Suurelta Savontieltä, ja näin puukujan keskilinjaan sijoitettu Maaherran residenssi olisi näkynyt puukujanteen päätteenä.

Kyseisessä suunnitelmassa Perspektiivi olisi jatkunut vielä korttelin verran pohjoiseen, mutta siitä rakennettiin vain kolme eteläisempää korttelia mahdollisesti maastonmuotojen ja rinteiden takia.

Seminaari asemakaavoitettiin Maaherranpuiston pohjoispäädyn kortteliin, ja toteutuneessa tilanteessa Seminaarin päärakennus toimii Perspektiivin pohjoisena näkymäpäättteenä. Näkymä puiston keskikäytävältä Seminaarin päärakennukselle

Rakennukset ja rakenteet, kalusteet ja varusteet

- Maaherranpuisto oli alunperin saapumispuisto, joka on myöhemmin muuttunut oleskelupuistoksi. Tämän takia on lähes varmaa, ettei puistossa alunperin ollut penkkejä. Käyttö muuttui, koska residenssiä ei rakennettu. Maaherranpuiston nykyiset penkit on suunniteltu puistoon erikseen ja sopivat ympäristöönsä.
- Penkkejä on sijoitettu puistokäytävien varrelle sekä veistosten läheisyyteen.
- Veistosten ympärillä on pieniä aukiomaisia tiloja, joissa on perennoja, penkkejä ja tilaa oleskelulle.
- Puiston nykyiset valaisimet sopivat puiston historialliseen ilmeeseen.

on katkennut ylikasvaneen puuston takia.

Perspektiivin nykyisessä järjestyksessä puisto on ikään kuin keikahtanut ylösalaisin; alkuperäisessä puistoideassa Residenssirakennus toimi näkymäpäättteenä pohjoisesta saavuttaessa, mutta nykyisessä tilanteessa Seminaarin päärakennus toimii näkymäpäättteenä etelästä katsoen.

Maaherranpuiston valaisimet ja penkit sopivat historialliseen ympäristöön. Penkit ovat erikseen suunniteltu Maaherranpuistoon.

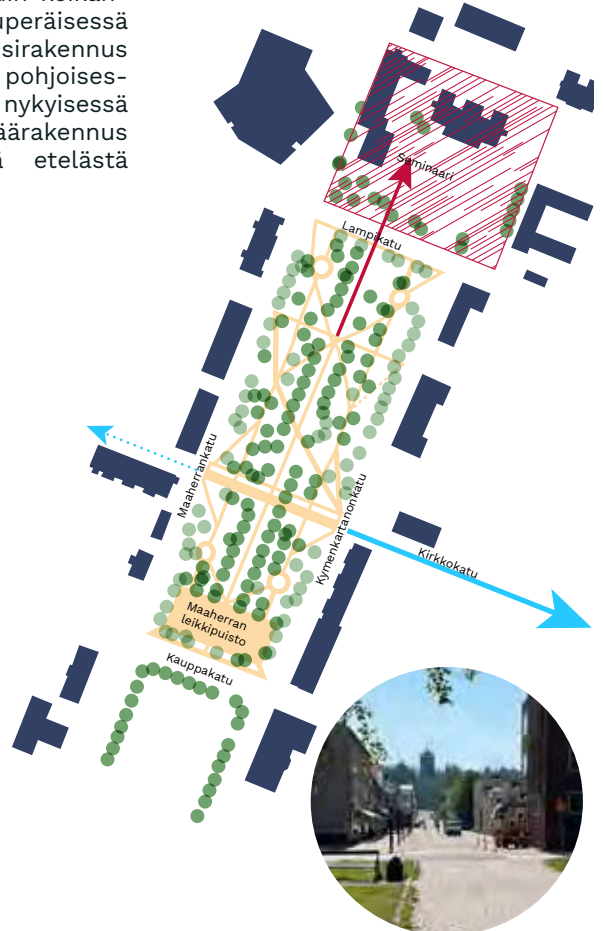
Kaaviossa vasemmalla on esitetty De Geerin asemakaavassa mahdollisesti ideoitu saapuminen Heinolan residenssitalolle. Vuoden 1785 asemakaava on upotettu Päijät-Hämeen karttaan vuosilta 1776-1805. Oletettu saapumisreitti on merkitty oranssilla. Pohjakartan lähde: Kuninkaan kartasto, Asemakaava: /HKMA

Kaaviossa alla on esitetty Maaherranpuiston tärkeät näkymät.

Sinisellä nuolella: hieno näkymä Harjupuistoon ja vesitornille.

Sinisellä katkoviivalla: potentiaalinen, kehitettävä näkymälinja puistosta länteen päin. Punaisella: katkennut näkymä Seminaarille, jota tulisi avata.

Punaisella viivoituksella: Alkuperäiseen puistosuunnitelmaan kuuluva kortteliosuus, jota ei ilmeisesti koskaan rakennettu.

Näkymä vesitornille Kirkkokatua pitkin.

Veistokset

Maaherranpuistossa sijaitsee neljä veistosta ja muistomerkkiä:

1. A.F. Airo, 2003, pronssi. Taiteilija Toivo Pelkonen.
2. 1939–1945 Sotiinlähdön muistokivi
3. Tammenlelväkivi vuodelta 2001.
4. Uno Kailas, 1949, pronssi. Taiteilija Essi Renvall.

Häiriöt ja kehitystarpeet

- Vaikka noin 100 vuotta vanha leikkipuistotoiminta muodostaa ympäristöhistoriallisen kerrostuman, Maaherran leikkipuisto ei nykyisellään sovi tyyllisesti sommitelman kannalta merkittävimpään pisteeseen, sillä se ei sovellu historialliseen ympäristöön estetiikaltaan.
- Näkymä puiston keskikäytävältä Seminaarin päärakennukselle on katkennut ylikasvaneen puuston takia.

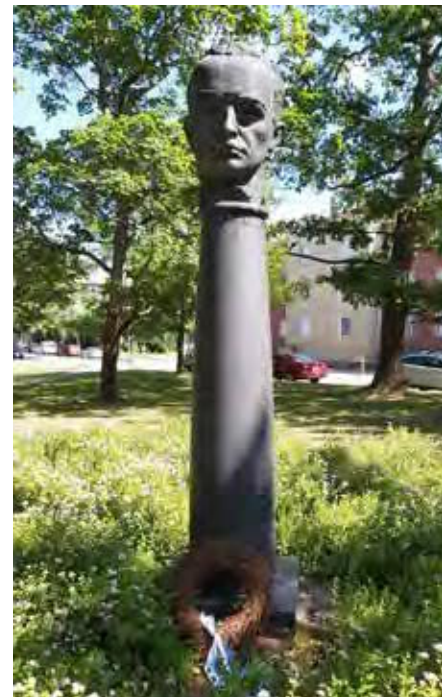
2. 1939–1945 Sotiinlähdön muistomerkki. Vuosi 1986. Luonnonkivi.

1. A.F. Airo, 2003, pronssi, pylväs punaraniittia. Taiteilija Toivo Pelkonen,

3. Tammenlelväkivi, 2001. Punagraniittinen luonnonkivi, panssarieste.

4. Uno Kailas, 1949, pronssi, pylväs graniittia. Taiteilija Essi Renvall

Maaherranpuiston arvokkaat ominaispiirteet

- Maaherranpuisto on Heinolan vanhin puisto, jolla on kaupunkikuvallista ja kulttuurihistoriallista arvoa. Puisto edustaa maaherran ja virkamiesten asemaa ja on keskeinen osa Heinolan alkuperäistä kaupunkisuunnitelmaa.
- Suomessa on vain kaksi 1700-luvulla toteutettua merkittävää julkista puistosommitelmaa: Heinolan Perspektiivi ja Vaasan Hovioikeudenpuistikko.
- Ympäröivä rakennuskanta rajaa puistoa suorassa, alkuperäisessä linjassa. Rakennuskannassa on historiallisia kerrostumia 1780-luvun lopulta saakka.
- Puistokokonaisuus on hyvin säilynyt alkuperäisen asemakaavan idean mukaisena. Puiston yksityiskoh-
tia, kuten käytäviä ja puita yms. on varioitu eri aikoi-
na sommitelman sisällä.
- Maaherran leikkipuiston paikalla on ollut leikkitoi-
mintaa jo noin 100 vuoden ajan.
- Puiston penkit ja valaisimet sopivat puiston tyyliin.
Penkit on suunniteltu puistoon erikseen.
- Vanhaa, suurikokoista puustoa on paljon.
- Näkymälinjat puistokujia pitkin. Erityisesti keskiak-
selin näkymälinja näkymäpääteineen.
- Kirkkokadulta hieno näkymä itään Harjupuistoon,
näkymäpääteenä vesitorni.

Perspektiivi eli nykyinen Maaherranpuisto kuvattuna vuonna 1914. Taustalla näkyy Seminaarin päärakennus, jonka sijoittelussa on huomioitu Perspektiivin keskilinja. HKMA

Muutoksensietokyky

- Maaherranpuisto on arvokas ja säilynyt ympäristö, joka sietää huonosti muutoksia. Kuitenkin ilmeen tai alueen arvon palauttamiseen tähtäävät muutokset soveltuvat puiston jatkokehittämiseen. Tarvittavia kehitysehdotuksia on esitelty seuraavassa kohdassa *kehittämissuosituks*et.
- Ympäröivien kortteleiden osalta rakentamisen tulee huomioida kaupunkikuvan nykyiset ominaispiirteet, kuten yhtenäinen reunalinja. Myös rakennusten julkisivut ovat osa ympäristöhistoriallista puistokokonaisuutta, ja muutoksia tehdessä niiden tulee huomioida sopivuus ympäristöön.

Heinolan Seminaarin päärakennus puiston pääteenä kuvattuna vuonna 1903. /HKMA

Nykyinen näkymäpääte on kasvanut umpeen.

Kehittämissuosituksen

1. Kasvillisuuden hoito- ja uusimissuunnitelman laatiminen

Puuston kehittämissuunnitelman laatiminen

Maaherranpuiston puusto on paikoin hyvin kookasta ja iäkästä, joten puuston uusintasuunnitelma on tarpeen laatia. Puustoa on aiemmin ollut enemmän ja puurivit selkeämmät. Puurivit palautetaan ja harventuneita rivejä täydennetään. Puuston istutuksessa pyritään alkuperäisenkaltaiseen jäsentelyyn.

Kasvillisuuden kehittämisperiaatteet

Kasvillisuutta kehitetään 1700 -luvun periaatteiden mukaisesti. Puistotila pidetään avoimena, selkeänä ja yksinkertaisena. Puistoarkkitehtoniset elementit koostuvat avoimesta nurmi- tai niitytpohjasta sekä puuriveistä. Puistonurmen kehittämistä niityksi voisi pohtia yhtenä keinona puiston alkuperäisen ilmeen tavoittamiseksi, paitsi sellaisilla alueilla, jotka on suunniteltu oleskeluun. Alkuperäiset koivurivit palautetaan suoriksi.

2. Puiston käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen

Kalustuksen yhtenäistäminen

Puiston kalusteet ja varusteet tulisi suunnitella kokonaisuutena ja sovittaa puiston ilmeeseen. Kalusteet muodostavat joka tapauksessa uuden kerrostuman 1700-luvun miljööseen, sillä puiston luonne on muuttunut edustuspuistosta kaupunkipuistoksi. Nykyiset valaisimet ja penkit on aikanaan suunniteltu puiston ilmeeseen sopiviksi. Myös puiston muu kalustus, kuten jätteastiat, tulee sovittaa historialliseen tyyliin sopivaksi.

Leikkipuiston kehitysohjeet, ks. yllä periaatteet

Leikkipuisto tulee sovittaa paremmin osaksi historiallista kokonaisuutta: leikkipuistoa uudistettaessa tulee huomioida puistonäkymät. Leikkivälineet sekä mahdollinen aita tulee sovittaa ulkoasultaan historialliseen ympäristöön sopivaksi. Mikäli puisto aidataan, tulee myös aidan osalta huomioida näkymät puiston suuntaan.

3. Seminaarin näkymän palauttavat toimet

Näkymäyhteys Perspektiiviltä Seminaarille palautetaan avoimeksi. Kasvillisuutta karsitaan.

Kulkuyhteyden palauttamista Perspektiiviltä Seminaarin pihaan voisi harkita. Mikäli suojatietä siirretään siten, että kulkeminen keskikäytävältä Seminaarille tapahtuu luontevasti suoraan Perspektiiviä pitkin, luo tämä uuden kävelyreitit keskikäytävältä Seminaarin pihaan, ja parantaa sekä kulku- että näköyhteyttä perspektiiviltä Seminaarin päärakennukselle.

4. Kirkkokadun näkymän kehittäminen

Näkymä Perspektiiviltä länteen Kirkkokatua pitkin on tällä hetkellä jäsentymätön, ja näkymän päätteenä on vain puita tien päässä. Alueen kehittämisessä otettava huomioon näkymäyhteys Perspektiiville.

Kaaviossa on korostettu Maaherranpuiston arvokkaat näkymät, keskikäytävä, puusto ja reitit. Koivurivit on korostettu tummemmalla vihreällä, muu puusto vaaleammalla.

Kehitettävä näkymä puiston keskikäytävältä Seminaarille on korostettu punaisella nuolella, ja Maaherran leikkipuiston kehitettävä alue on ympäröity punaisella.

Lähteet:

1. RKY 2009. Museovirasto. Heinolan perspektiivi http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOH-DE_ID=1896, viitattu 28.10.2021
2. Wager, Henrik / Päijät-Hämeen liitto. 2006. PÄIJÄT-HÄMEEN RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ, A159. 2006. ISBN 951-637-138-8, ISSN 1237-6507 <https://paijat-hame.fi/wp-content/uploads/2020/11/Paijat_hameen_rakennettu_kulttuuriymparisto_A159pdf.pdf>
3. Kansalliset kaupunkipuistot. 2021. Heinola, puistot ”Maaherranpuisto eli Perspektiivi ja Rantapuisto“, <<https://kansallisetkaupunkipuistot.fi/maaherranpuisto-eli-perspektiivi-ja-heinolan-rantapuisto/>>, viitattu 28.10.2021
4. Bergman, Anna, Hokkanen, Mervi, Seppälä, Sirkka-Liisa, Siltanen, Satu. 2005. Heinolan kansallinen kaupunkipuisto, historia, nykytila ja kehittämissuunnitelma -keskustan puistot ja rannat. Osa 1: Kehitys. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto, Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelma.
5. Cederberg, A.R ja Ojala, V. 1948. Heinolan kaupungin historia
6. Heinolan kaupunginmuseo/ Elakoski, E. 2009. Heinolan maaherran residenssin asemakaava ja rakennukset Ruotsin vallana aikana 1775-1809

Ojakadun ranta-alueet

Ojakadun ranta-alueet muodostavat kapean viheryhteyden etelässä sijaitsevan Kylpyläpuiston ja pohjoisessa sijaitsevan Möljänpuiston välillä.

Ojakadun alue on nimensä mukaisesti ollut aikoinaan oja. Alue on vielä 1940-luvulla ollut peltojen hallitsemaa maalaismaisemaa. Vuodesta 1936 peräisin olevassa Kaalamon asemakaavassa Ojakadun alue on nimellä *Länsiranta*, ja sinne johtaa puistomainen Niemelän- ja Laukkamäenkatujen väliin jäävä oja.

Ojakadun alue vuoden 1936 Kaalamon asemakaavassa. /Heinolan kaupunki

Heinolan ilmakuva vuodelta 1941. Ojakadun alue on rantapengertä, ympäristö on vielä pääosin peltoa, tie reunustaa rantaa. /Heinolan kaupunki

Ojakadun ranta-alue vuonna 1931. Sekä Ojakadun puoli, että vastaranta on ollut hyvin avointa peltomaisemaa. Ojakadun linjaus näyttää olleen jo nykyisellä paikallaan. /HKMA

Karttavertailu n. vuoden 1830 ja nykyisen rantalinjauksen eroista. Entinen rantalinja on merkitty ilmakehuun yhtenäisellä punaisella viivalla, entinen ruovikon tai rantaniityn reuna merkitty punaisella katkoviivalla. Merkinnot pohjautuvat oletukseen, että tiestö on pysynyt paikallaan. Rantaa on täytetty entisen rantaruovikon alueelta ja niemi on muotoiltu uudelleen. Lahden pohjukka on ajan myötä siirtynyt paljon etelään päin.

Kuvalähteet:

Vasemmanpuoleinen 1830-l kartta. /HKMA, (Karttaoriginaali: Tie-vesihallituksen arkisto, Kansallisarkisto)
Oikeanpuoleinen ilmakehu vuodelta 2014. /Heinolan kaupunki

Kartta-aineistosta näkyy, että ranta-alue on uudelleenlinjattu ja rantaa tuettu. Nykyinen rantalinja mukaillee ilmeisesti aiemman rantaniityn tai ruovikon reunaan.

Jyrängönvirran vastarannalla sijaitsee Sepänniemi, ja sieltä on tullut aikoinaan tie-lautta -yhteys Niemelään Suurta Savontietä pitkin. Ojakadun rannalla ei kuitenkaan ole historiallisia kerrostumia.

Ojakadun ranta vuonna 2018. Ojakatu on tärkeä osa Heinolan ranta-alueen virkistysreittiä. /Heinolan kaupungin maisemakuvat

Nykytila

Ojakadun varrella tien puolella kasvaa nuoria hopeapajuja ja veden puolella on puutonta nurmialuetta. Ranta-alueilla on veneitä rannoilla sekä laitureissa. Kylpylän uimarannan vieressä sijaitsee veneenlaskupaikka.

Ranta-alueen täyttöjen laadusta ei ole tietoa. Lahden pohjukkaan johdetaan hulevesiä. Hulevesien mahdollisia viivytysrakenteita on suunniteltu sijoitettavan Ojakadun kentän alueelle.

Häiriöt ja kehitystarpeet

Lahden pohjoispuolella, puretun lukiorakennuksen tontilla, on ollut tilapäisiä koulun tilaelementtejä. Elementtien jäljiltä tontti on epämääräinen alue, joka luo epäsiistin ja jättömaalta näyttävän vaikutelman.

Kaaviossa oikealla on esitetty Ojakadun nykyinen puusto, ympäröivät rakennukset ja kulkureitti. Harmaalla on merkitty asfalttipintaiset reitit, keltaisella kivituhkapintaiset reitit.

Ojakadun arvokkaat ominaispiirteet

- Ojakadun rantareitti on osa rannan yhtenäistä virkistysreitiverkkoa.
- Ojakadun vehreä rantavyöhyke on osa kaupunkivallista kokonaisuutta ja Heinolan siluettia.
- Lahden pohjukasta avautuu hieno näkymä joelle.

Muutoksensietokyky

- Ojakadun alue kestää muutoksia, mutta alueella ei ole välttämättömiä korjattavia häiriöitä.
- Jos alueella tehdään muutoksia, tulisi huomioida näkymät vesistön suuntaan tai vastarannalta, ja välttää sellaisia muutoksia, jotka vaikuttavat merkittävästi rantaviivan maisemaan.

Kehittämissuosituksukset

1. Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen

Rantareitin sekä maisemallisen vihreän jatkuvuuden varmistaminen

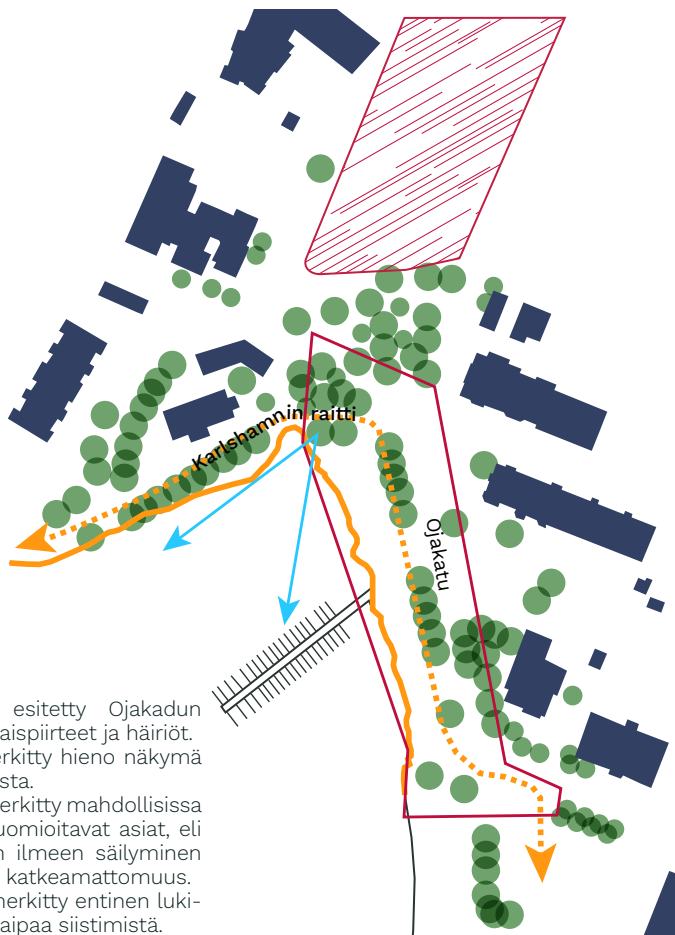
Alueen kehityksessä on syytä huomioida rantareitin sekä maisemallisen vihreän jatkuvuuden varmistaminen Ojakadun alueen läpi. Alue on oleellinen osa Heinolan rantaa myötäilevää virkistysyhteyttä.

Puuston kehittämissuunnitelman laatiminen

Ojakadun alueelle tulisi laatia puuston uusimissuunnitelma hyvissä ajoin, jotta voidaan varmistaa Heinolan vehreän silhuetin pysyminen katkeamattomana.

3. Väliaikaisen lukion tontin siistiminen

Tontti maisemoidaan istuttamalla rannan suuntaan vehreäksi. Tonttia pyritään kehittämään sellaiseen suuntaan, joka säilyttää sen avoimena tilana, esim. kenttänä.

Kaaviossa on esitetty Ojakadun arvokkaat ominaispiirteet ja häiriöt. Sinisellä on merkitty hieno näkymä lahden pohjukasta. Oranssilla on merkitty mahdollisissa muutoksissa huomioitavat asiat, eli rannan vehreän ilmeen säilyminen sekä rantareitin katkeamattomuus. Punaisella on merkitty entinen lukion tontti, joka kaipaa siistimistä.

Kylpylänpuisto ja uimaranta

Kylpylänpuisto kuuluu Maaherranpuiston ja Rantapuiston valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön, sekä RKY-alueeseen nimeltä Heinolan Perspektiivi. [1](#)

Heinola oli 1900-luvun alkupuolella tunnettu erityisesti kylpylaitoksestaan. Kylpylän kultakautena voidaan pitää ensimmäisen maailmansodan vuosia 1914–1917, [2](#) jolloin kylpylaitoksen toiminta kasvoi huomattavasti.

Kylpylän kortteli oli Heinolan ensimmäisessä, vuoden 1785 asemakaavassa nimetty Triangel- eli Kolmiokortteliksi ja se oli varattu istutettavaksi puistokortteliksi.

Kylpyläpuiston, tenniskenttien ja Heinolan sataman paikalla on aiemmin ollut aukio markkinoille. Puiston rakentaminen alkoi kylpylän rakentamisen yhteydessä, kun piirilääkäri F. Flodin laati suunnitelman rantalaiturin pohjoispuolelle lyran muotoon istutettavista lehtipuista. Aluetta alettiin kutsua kylpyläpuistoksi kylpylän valmistuttua 1892. [1](#)

Puiston päätteenä on Heinolan satama, jota alettiin rakentamaan 1870-luvulla. Kylpylän ensimmäinen päärakennus rakennettiin aivan rannan tuntumaan vuonna 1892, mutta se tuhoutui tulipalossa 1930. [1](#)

Valokuva 1926, ennen uuden kylpylän rakentamista. Kylpylänpuisto kasvaa tuuheana. Puolustuslaitoksen viistokuvat, kuvaus 17.5.1926

Kolmiokorttelin ja Kylpylänpuiston alueen jäsentely ennen kylpylää 1830-luvulla. Kylpylän nykyisen päärakennuksen paikalla on sijainnut rakennus. Heinolan residenssin asemakartta n. 1830. /Tie- ja vesirakennus-hallituksen arkisto. Heinolan kaupunki.

Johan Lydbeckin vuonna 1882 laatima Heinolan asemakaava, jossa Kylpylänpuistoa ja tenniskenttää ei vielä näy. Puiston ja kentän nykyinen sijainti ja hahmo on lisätty karttaan punaisella. /HKMA

Kolmiokorttelin länsipuolen ranta liitettiin vuonna 1892 toimintansa aloittaneen kylpylaitoksen käyttöön rantakylpyläksi. Itse kylpylaitos sijaitsi vielä tuolloin idempänä nykyisen kesäteatterin paikalla.

Vuonna 1905 osa tyhjästä markkinakäytössä olleesta alueesta otettiin pallokentäksi, joka ympäröitiin istutuksilla. Tälle "Pallotorille" tehtiin sittemmin 1920-luvulla aidatut tenniskentät. 1

Uimarantaa siistittiin ja täytettiin vuonna 1909. 4 ja ranta aidattiin vuonna 1914 aurinkokylpyjä varten yli kaksi metriä korkealla lauta-aidalla. 2 Rannalle rakennettiin myös erilliset pukukopit miehille ja naisille. Samana vuonna rakennettiin rantaan kylpylaitoksen kohdalle laituri moottoriveneitä varten 3, ja vuonna 1915 rakennettiin puinen vesikelkkamakki 1. Torikadun päähän rantapuiston toiselle puolelle rakennettiin uima-huone 4.

Uusi kylpylärakennus valmistui vuonna 1931, jonka edustalle rakennettiin puisto vieraiden oleskelua varten. Vieraat saattoivat vuokrata soutuveneitä rannasta, ja kauemaksi on tehty retkiä höyrylaivoilla 1920-luvulle saakka. 3

Rantamyymälät kylpyläpuistossa 1913. /HKMA

Heinolan kylpylaitoksen lähiympäristön puistot ja rakennukset esitettynä Sarlinin kaavamuutoksessa muutama vuosi kylpylän perustamisen jälkeen 1896. Kuvaan on merkitty punaisella Heinolan sataman laituri, makasiini, Rantakasino sekä uima-huone. Lisäksi kuvaan on rajattu punaisella tontti, jolla Heinolan alkuperäinen kylpylä-rakennus sijaitsi. /HKMA

Kylpylaitoksen toiminta loppui vuonna 1944 ja tilat vuokrattiin Lomaliitolle reumaparantolaksi 1946–1951. Jatkosodan aikana kylpylä oli puolustusvoimien käytössä. Lomaliiton jälkeen rakennuksessa on toiminut ammattikoulu ja sen jälkeen pääarakennuksessa mm. kaupunginkirjasto vuosina 1974–1999. Vesikelkkamak-

Kolmiokortteli 1930-l alussa. Kylpylärakennukset rakenteilla. Kylpyläpuiston puistutuksen kaareva muoto on esitetty piirroksessa. /Asemakartta, maanmittausinsinööri K.A Jylhä 1930 /HKMA

ki purettiin 1980-luvun puolivälissä, kun kaupunki toimitti uimarannan uudisrakentamisen 1. Kuivahoitolana toimineessa rakennuksessa on ollut kansalaisopistojen tiloja ja työpajoja sekä kaupungin kulttuuri-toimisto. 4

Ilmakuva keväältä 1926, jossa erottuu hyvin Kylpyläpuiston puistutuskuvio. Tenniskenttien alue on aidattu. /HKMA

Vuonna 1929 uusi kylpylaitos päätettiin rakentaa nykyiselle paikalleen, josta puinen kaupunkitalo oli palanut 1918. Asemakartta J. Simnainen, helmikuu 1931. /HKMA, maistraatin arkisto

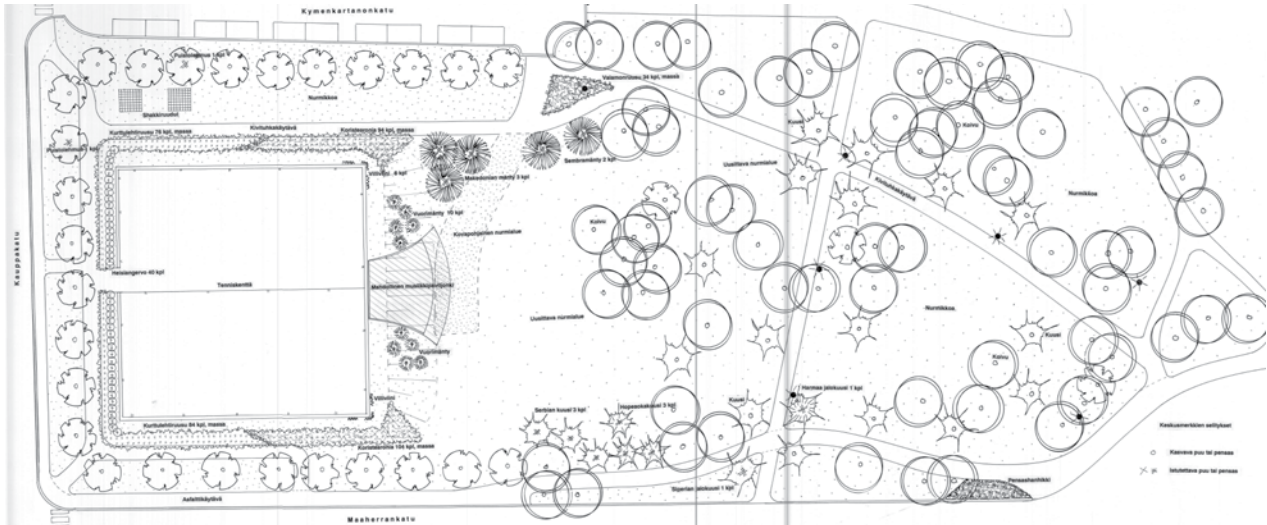
Heinolan kylpylaitoksen ranta- ja ilmakylpylä. Kuvassa aidatut aurinkokylpyalueet, sekä kahvikioski, joka on edelleen olemassa. /Kylpylaitoksen ideakilpailu. Heinolan kylpyläpuiston historiaa- esite.

Kylpylässä on ollut suuri vaikutus koko Heinolan kaupunkikuvaan: Majoitusta on järjestetty mm. vanhan WPK:n tiloissa sekä vanhan residentsirakennuksen (nykyisen torin paikalla) tiloissa. Lisäksi Harjupuisto ja Harjupaviljonki sekä Rantapuisto on rakennettu ensisijaisesti kylpylävieraiden käyttöön, ja ylipäänsä puis-

toihin on panostettu, jotta kaupunkikuva houkuttelisi kävijöitä. **3** Myös Paimenkalliolla on ollut kylpylätoimintaa. **2** Kylpylaitoksen toiminnalla on ollut siis vaikutusta laajalla alueella Heinolan keskustassa.

Kylpylän uimaranta, vesikelkkamäki, tenniskentät, kylpyläpuiston koivikko ja nykyinen kylpylän päärakennus. Ajankohta vuosien 1931-1935 välillä./HKMA

Kylpyläpuiston vihersuunnitelma vuodelta 1995. Tenniskenttiä ympäröivät matalat pensas- ja köynnösistutukset. Lyyra-aiheinen puusitus sekä puiston kaareva muoto ovat kadonneet. Puiston halkaiseva diagonaalireitti näyttää pysyneen paikallaan. /Heinolan kaupunki

Nykytila

Kylpyläpuisto on nykyään välttävissä kunnossa. Tenniskentät kaipaisivat kunnostusta ja kasvillisuudelle olisi hyvä laatia hoitosuunnitelma. Kylpylän uimaranta on hyväkuntoinen ja suojaisa hiekkaranta, mutta sitä kiertävä aita on ränsistynyt.

Uimarantatoiminnan lisäksi alueella ei ole juurikaan toimintoja. Alue on säilynyt pääosin hyvin. Pysäköinti-alue Maaherrankadun eteläpäässä on lisätty myöhemmin ja se kaipaa kaupunkikuvallista kohennusta. Kylpyläpuiston puusto on ajan myötä harventunut, kun vanhoja puita on poistettu.

Kylpylän uimarannan ja kylpyläpuiston nykyiset rakennukset, reitit ja puusto. Harmaalla on merkitty kiveys- ja asfalttipintaiset alueet, keltaisella kivituhka, reitit sekä tenniskenttä, ja vaaleanruskealla hiekkarannan alue. Punaisella on merkitty osa-alueen raja.

Liittyminen ympäristöön

- Kylpylän uimaranta on suojaisa, aidattu hiekkaranta. Ranta on ollut aidattu jo yli 100 vuotta, joten nykyiselle aidalle on historialliset perusteet. Uimarannan pohjois- ja eteläpään portit ovat suljetut.
- Kylpyläpuisto liittyy luontevasti pohjoisessa Maaherranpuistoon, sekä etelässä Satamaan ja rantapuistoon.

Kasvillisuus

- Kylpyläpuistossa on vanhaa koi-vikkoa, jota on myöhemmin harvennettu useaan otteeseen. Puita on ollut alunperin enemmän.
- Myös uimarannalla kasvaa suuria koivuja. Vuoden 1931 ilmakuvassa puita näkyy olleen vain yksi ja ranta on ollut tällöin avoimempi. Nykyinen puusto tarjoaa kuitenkin miellyttävää suojaa paahteelta.

Kulkuväylät

- Uimaranta on aidattu joka suunnasta, mikä ehkäisee ylimääräistä läpikulkua.
- Kylpylän uimaranta on hiekkaa ja nurmea ja reitit ovat kivettyjä tai kivituhkaa.
- Pysäköintialue on asfalttia ja nurmikiveä.
- Kylpylän pihan reitit ovat kivituhkaa
- Kylpyläpuiston puistokäytävien pinnat ovat kivituhkaa.

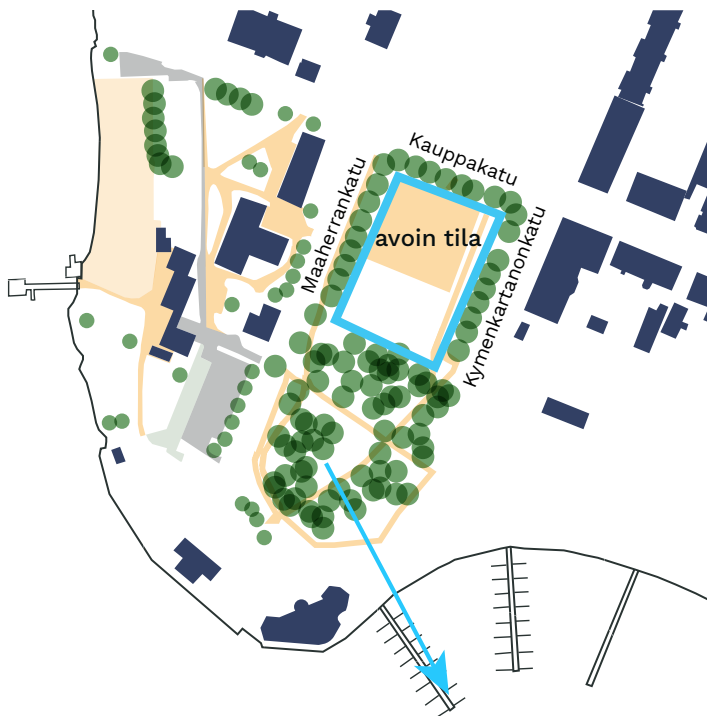
Kylpylän uimarannan ja kylpyläpuiston nykyiset rakennukset, reitit ja puusto. Harmaalla on merkitty kiveys- ja asfalttipintaiset alueet, keltaisella kivityhka, reitit sekä tenniskenttä, vaaleanruskealla hiekkarannan alue. Tummansinisellä on korostettu rakennukset sekä kylpylän uimarantaa ympäröivä lauta-aita.

Näkymät ja maisema

- Kylpyläpuisto on tenniskenttien ympäristössä tilallisesti avara ja kentiltä katsoen avautuu kaunis näkymä kylpylän päärakennukselle.
- Kylpyläpuiston kaakkoisnurkasta avautuu hieno näkymä Jyrängönkoskelle ja sen ylittävälle silloille.

Kylpylän päärakennus tenniskenttien suunnalta.

Kaavioon korostettu sinisellä hieno näkymä kylpyläpuistosta joelle sekä tenniskenttien alue, joka tulisi jatkossakin säilyttää avoimena tilana.

Rakennukset, rakenteet,

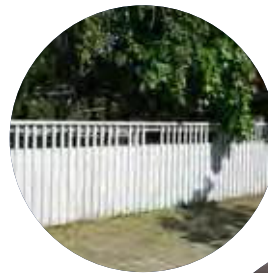
- Kylpylän vanha, vuonna 1931 rakennettu päärakennus on suojeltu.
- Kylpylän uimarannalle rakennettiin vesiliukumäki entisen vesikelkkamäen tilalle. Vesiliukumäki poistettiin turvallisuussyistä.
- Uimarannan alkuperäinen kahvikoski on edelleen olemassa. Se valmistui vuonna 1931. ¹
- Kylpylän tenniskentät ovat tällä hetkellä poissa käytöstä.
- Kylpylänrantaa rajaa puuaita. Aita on ränsistynyt ja kaipaisi uusimista.
- Kylpylänrannan eteläosassa on uusi saunarakennus.

Häiriöt ja kehitystarpeet

- Pysäköintialue sijaitsee rannassa hienolla paikalla entisen kasvitarhan päällä ja häiritsee rantanäkymiä.
- Uimarannan pohjois- ja eteläpäässä ovat suljetut portit, koska aluetta käytetään herkästi moporaitina.
- Tenniskentät ovat tällä hetkellä poissa käytöstä huonokuntoisuuden vuoksi.
- Kylpylän uimarannan puuaita on ränsistynyt ja kaipaa uusimista.
- Kylpyläpuisto on välttävissä kunnossa ja kasvillisuudelle olisi hyvä laatia uusimissuunnitelma. Puusto on ajan myötä harventunut, kun vanhoja puita on poistettu.

Yksityiskohtia uimarannan rakenteista kesältä 2021.

Kylpylän uimaranta ja vesikelkkämäki, ajankohta tuntematon. /HKMA

Kylpylänpuiston arvokkaat ominaispiirteet

- Kylpylän historialliset rakennukset pihapiireineen ovat hienot ja arvokkaat.
- Tenniskentät ovat historiallinen elementti kylpylänpuistossa, koska ne ovat olleet paikallaan ainakin 1910-luvulta saakka. Tenniskenttien ympäristö on määrätty jo vuoden 1897 asemakaavassa avoimeksi tilaksi. Alue on toteutettu ko. asemakaavan pohjalta. Puistotilan avoimuus ja näkymien avautuminen on säilynyt hyvin.
- Uimarannalla on edelleen käytössä kylpylän alkupe-
räinen kahvikioski.
- Hiekkaranta on nykyisessä olomuodossa suojaisa ja viihtyisä.
- Kaakkoisnurkasta avautuu hieno näkymä Jyrängönkoskelle ja sen ylittävälle silloille.

Muutoksensietokyky

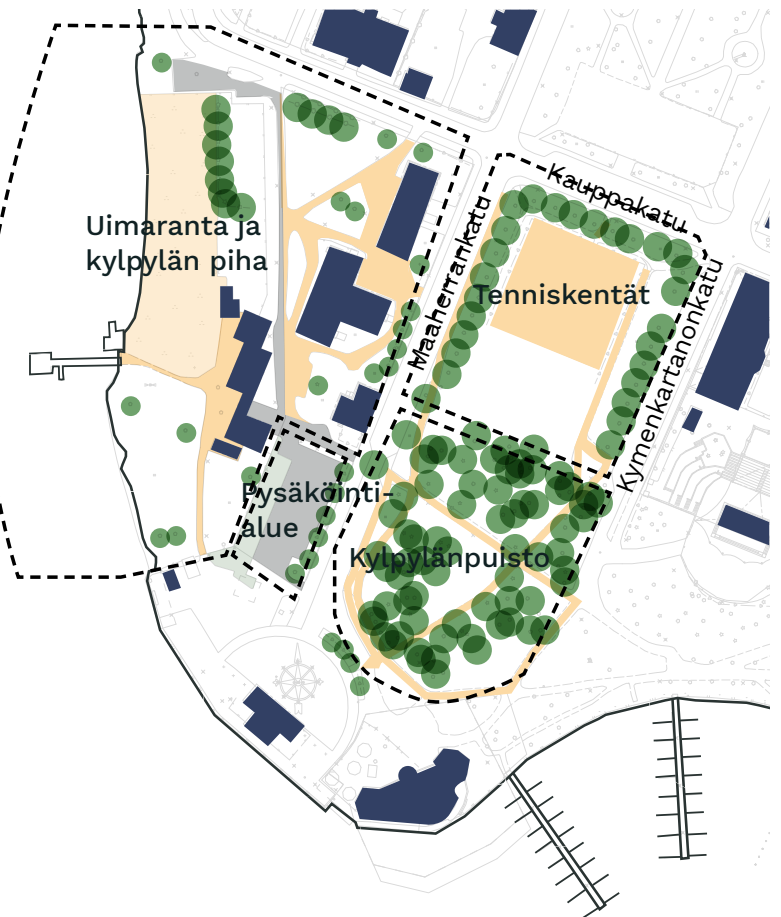
Kylpylänpuiston eri osa-alueilla on erilainen herkkyys muutokselle. Alueen muutoksensietokyky käsitellään tämän vuoksi osa-alueittain. Osa-aluejako on kuvattu kaaviossa alla. Alue on jaettu seuraaviin osa-alueisiin, joiden muutoksensietokyky on käsitelty seuraavalla sivulla erikseen:

Uimaranta ja kylpylän piha

Tenniskentät

Pysäköintialue

Kylpylänpuisto

Muutoksensietokyky osa-alueittain

Uimarannan ja kylpylän pihan muutoksensietokyky

Uimaranta ja kylpylän piha on hyväkuntoinen ja alueella on paljon historiallisia arvokkaita ominaispiirteitä. Muutokset alueella tulee tehdä erityisellä huolella.

Uimaranta on aina ollut aidattu, ja alueen tulisi jatkosakin pysyä aidattuna. Alueella on aiemmin ollut enemmän toimintoja. Alue kestäisi hyvin sellaisia muutoksia, jotka tähtäävät toimintojen palauttamiseen tai korvaamiseen ympäristöön soveltuvilla muilla toiminnoilla.

Tenniskenttien muutoksensietokyky

Tenniskentät kaipaavat kunnostusta tai kentille tulisi kehittää uutta käyttöä.

Tenniskenttien läheisyydessä sijaitsee Heinolan kesäteatteri, minkä vuoksi kenttien alue ei kestä sellaisia toimintoja, jotka luovat äänihäiriötä kesäteatterin toiminnalle.

Kenttien liikuntakäyttö on arvo sinänsä, jolla on historialliset perusteet. Alue tulisi säilyttää tilallisesti avoimena, ja välttää voimakkaita rakenteita, jotka muuttavat alueen luonteen toiselle aikakaudelle kylpylän alueen historiallisessa ympäristössä. Alue voidaan aidata korkeintaan kevyellä, kaupunkikuvallisesti huomaamattomalla ja puistomiljöön historialliseen ilmeeseen sopivasta materiaalista valmistetulla aidalla. Sopiva aita on esimerkiksi maalattu, siro ja huolellisesti detaljoitu puut- tai teräsaita.

Alue sijaitsee Heinolan keskustan yhteydessä, ja se tulisi pitää julkisena ulkotilana, jota voi käyttää ilman varauksia. Kentän käyttöä suunniteltaessa tulisi huomioida sen hyvä sijainti Heinolan keskustassa, ja potentiaali toimia monipuolisena käyttökenttänä kaupunkilaisille eri vuodenaikoina. Tilan jäsentelyssä tulee huomioida käytön muokattavuus siten, että alueen voi esimerkiksi nykyiseen tapaan jäädyttää talvisin.

Tenniskenttien valaistus tulee sovittaa kaupunkikuvaan ja valaistustasot pitää maltillisina.

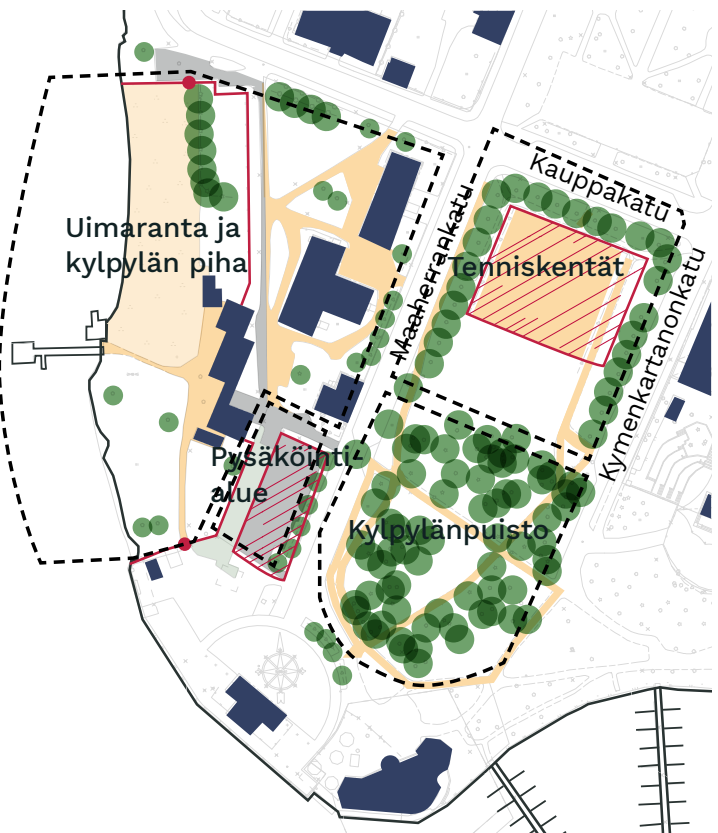
Pysäköintialueen muutoksensietokyky

Pysäköintialueen kaupunkikuvallista ilmettä tulee kohentaa ja sovittaa se osaksi arvokasta ranta-alueita tai siirtää pysäköinnin sijaintia. Tällä hetkellä pysäköintialue vie tilaa hienolta paikalta rannalta ja häiritsee saapumista kylpylään ja uimarannalle. Alue kestää hyvin muutoksia, jotka siistivät saapumista Kylpylän alueelle, ja parantavat esteettisesti rantamaisemaa.

Kylpylänpuiston muutoksensietokyky

Kylpylänpuisto kestää hyvin sellaisia muutoksia, jotka palauttavat sitä kohti puiston alkuperäistä olemusta tuuheana koivikkona Maaherranpuiston päätteenä.

Kylpylänpuisto linkittyy selkeästi Rantapuistoon, ja yhteyden tulee jatkossakin säilyä selkeänä.

Kaaviossa esitetty Kylpylän uimarannan ja puiston osa-aluejako. Punaisella rasterilla on esitetty pysäköinnin ja tenniskenttien alueet, jotka kaipaavat kehitystä. Samoin on merkitty ränssistynyt uimarannan aita, sekä portit, joita pidetään suljettuina.

Lähteet:

1. Ahola, T. 2021. Heinolan kylpylä, rakennushistoriaselvitys. Heinolan kaupunki, kaavoitus.
2. Selvitystyö Ahola, Aluekortti, Inventointilomake. 2014. Heinolan kylpylä
3. Bergman, Anna, Hokkanen, Mervi, Seppälä, Sirkka-Liisa, Siltanen, Satu. 2005. Heinolan kansallinen kaupunkipuisto, historia, nykytila ja kehittämissuunnitelma -keskustan puistot ja rannat. Osa 1: Kehitys. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto, Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelma.
4. Arkkitehtitoimisto Ark-byroo 2013. Heinolan seminaari, Rakennushistoriaselvitys. Senaatti-kiinteistöt.

Kehittämissuositukset

1. Puiston hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen

Toimintojen kunnostaminen ja uusiminen

Uimarannalla on ollut vesikelkkamäki ja myöhemmin vesiliukumäki. Uusi nykyisten turvallisuusmääräysten mukainen vesiliukumäki voisi lisätä rannan vetovoimaa uudelleen.

1930-luvulta peräisin olevat tenniskentät ovat tällä hetkellä poissa käytöstä, ja ne tulisi joko kunnostaa tai miettiä niiden paikalle muuta vastaavaa käyttöä alueen muutoksensietokyky huomioiden. Tenniskenttien alue pidetään jatkossakin tilallisesti avoimena ja alueen tyyliin sopivana.

Kylpylän rakennusten ja rakenteiden kehittämissperiaatteet

Kylpylän historialliset rakennukset säilytetään ja Kylpylän uimarantaa kiertävä aita elementtinä säilytetään. Aita kunnostetaan uimarannan kunnostamisen yhteydessä.

Ranta-alueen uudelleenjärjestely

Rantaa tulee järjestellä uudelleen siten, että pysäköinti jää paremmin piiloon ja ranta korostaa kylpyläläyksen historiallista tunnelmaa. Saapuminen kylpyläläykselle muuttuu näin viihtyisämmäksi, kutsuvammaksi ja näyttävämmäksi. Uudelleenjärjestely saattaa vähentää rannan käyttämistä moporaitina (ks. kohta *häiriöt*).

2. Kasvillisuuden hoito- ja uusimissuunnitelman laatiminen

Puuston kehittämissuunnitelman laatiminen

Rannan puusto on iäkkään näköistä ja puuston uusintasuunnitelma olisi tarpeen laatia. Puustoa on aiemmin ollut enemmän.

Kasvillisuuden kehittämissperiaatteet

Ranta on aiemmin ollut hyvin avoin, mutta nykyiset koivut rannassa tarjoavat paikoittain miellyttävää varjoa.

Kylpylän rakennusten ja pihapiirien historialliset piirteet ja kasvillisuus tulisi jatkossakin säilyttää siltä osin, kun tähän päivään asti on säilynyt.

Satama

Heinolan satama kuuluu Maaherranpuiston ja Rantapuiston valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön, sekä RKY-alueeseen nimeltä Heinolan Perspektiivi. [1](#)

Heinolan satama perustettiin vuonna 1860. Satamaan rakennettiin satamamakasiini vuonna 1893, joka muutettiin kahvilaksi vuonna 1984, ja sitä laajennettiin 2004. Makasiinirakennuksen vanha osa on suojeltu. [1](#)

Satama kunnostettiin 1906–1907, jolloin vanhan laiturin tilalle rakennettiin suuri kivilaituri. [1](#) 1915 satamaa kunnostettiin täyttämällä satama-allas ja kiveämällä rantaa.

Satamaan rakennettiin Heinolan kylpylän yhteyteen rantapaviljonki eli kasino, joka sijaitsi nykyisen kasinorakennuksen paikalla. Alkuperäinen kasinorakennus rakennettiin 1895 ja purettiin vuonna 1975. Uudempi kasinorakennus rakennettiin vuonna 1990. [1](#)

Satamasta kulki reittiyhteyksiä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä

kylpylän kulta-aikaan 1920-luvulle saakka. [2](#)

Sataman kiveykseen tehtiin vuoden 2002 sataman uudistussuunnitelman mukaan kompassiaihe, johon myöhemmin lisättiin Heinolan kansallisen kaupunkipuiston laatta.

Nykytila

Satama on tilallisesti ja kaupunkikuvallisesti jäsentymätön. Liittymiset ympäröiviin puistoihin eivät ole sujuvia ja nykyinen jäsentely luo epäkäytännöllisen paljon hukkatilaa. Satama-alue vaatisi kehittämistä.

Kahvilan vierestä kulkee nykyisin edelleen reittivene, ja vesireitit vievät Päijänteelle. Vesireittejä pitkin pääsisi Jyväskylään, mutta liikennointiä ei tällä hetkellä ole sinne asti.

Heinolan satama-alue esitettynä Sarlinin kaavamuutoksessa muutama vuosi kylpylän perustamisen jälkeen 1896. Kuvaan on merkitty punaisella Heinolan sataman laituri, Satamamakasiini ja Rantakasino. /HKMA

Liittyminen ympäristöön

- Satama liittyy lounaasta ja koillisesta Kylpylänpuistoon ja idästä Rantapuistoon.
- Sataman liittymistä ympäröiviin puistoihin ja muuhun ympäristöön on tarpeen kehittää.

Kasvillisuus

- Sataman kasvillisuusaiheet liittyvät Kylpylänpuiston lyyra-aiheiseen sommitelmaan.
- Vuoden 2002 uudistuksessa alkuperäinen sommitelma on muutettu lisäämällä Kylpylänpuiston eteläosaan uusi viheraihe, joka häiritsee alkuperäisen kaaren hahmottumista.

Kulkuväylät, liikkuminen

- Satama on pitkälti asfalttoitua ja kivettyä aukiota.
- Paikoitus sekä ajotiet ovat asfalttia.

Sataman rakennukset, puusto ja reitit. Punaisella piirretty osa-alueen raja. Kiveys ja asfaltti on korostettu harmaalla ja punertavalla, vaaleanruskealla on korostettu kivituhkapintainen pysäköintialue sekä Rantapuistoon kasinon edestä lähtevät puistoreitit.

Näkymät ja maisema

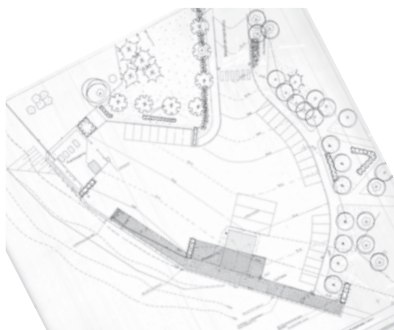
- Kahvilan ja kasinon terassilta avautuu hienoja näkymiä siltojen ja kosken suuntaan.
- Kompassiaihe ja kahvilarakennus ovat Maaherrankadun näkymäpäätte.

Rakennukset, rakenteet, kalusteet ja varusteet

- Satamassa sijaitsevat Rantapaviljonki eli kasino sekä Satamamakasiini, jossa on nykyisin kahvila.
- Satamamakasiinin vanha osa on suojeltu.
- Satamaan on rakenteilla uusi satamapalvelurakennus.

Häiriöt ja kehitystarpeet

- Kompassiaiheinen kaupunkipuiston muistomerkki vie tällä hetkellä tarpeettoman paljon tilaa, ja vaikeuttaa tilan käyttöä. Kompassiaihetta ympäröiviin pollareihin on törmätty useasti.
- Kasinorakennus on aidattu kahdella erityyppisellä aidalla, ja muodostaa melko suljetun alueen.
- Nykyinen tilan jäsentely on haastava niin autoilijoille kuin kävelijöille.

Satama 1988 Puolikaaren muotoinen aukio osittain jo hahmottunut. /HKMA

Satama vuonna 2000. /HKMA

Satamasta avautuu paljon hienoja näkymiä joelle, erityisesti Makasiinin terassilta Jyrängönkoskelle. Sataman rakennukset nimetty kartalle.

Satama 2018. Etualalla makasiinirakennus, taustalla Rantakasino. /Heinolan kaupungin maisemakuvat

Heinolan sataman arvokkaat ominaispiirteet:

- Makasiinirakennus on Maaherrankadun näkymäpäätte.
- Makasiinirakennus, nykyinen kahvila, on vuodelta 1893 ja suojeltu.
- Sataman avoin, avara tila sekä näkymät joelle ja koskelle.
- Reittiveneet liikennöivät edelleen, ja liikennöintiä oli jo 1900-luvun alussa.

Muutoksensietokyky

- Satama-alue on jäsentymätön ja asfalttinen, ja kestää muutoksia, jos niissä huomioidaan suojellun makasiinirakennuksen asema näkymäpäätteenä, näkymät katujen päätteenä ja joelta päin, sekä sataman luonteva yhteys Kylpylänpuiston eteläosan ja Rantapuiston puistosommitelmiin.

Kaavio oikealla: Sataman uudelleenjärjestämisessä huomioitavat asiat.

Oranssilla on merkitty näkymät kylpylän portilta satamalle sekä Maaherrankatua pitkin kulkevat näkymät, jonka päätteenä toimii kahvilarakennus. Näkymien ala on korostettu myös keltaisella.

Oransseilla nuolilla on korostettu myös Rantapuiston suunnalta huomioitava näkymä, jonka päätteenä tulisi olla kahvilarakennus, ja rannan maamerkinä toimiva makasiinirakennus. Näitä näkymiä ei tulisi tukkia autopaikoituksella.

Tummanharmaalla on merkitty alueet, joilla paikoitusta voisi järjestää ilman, että se häiritsee tärkeitä näkymäsuuntia ja näkymäpäätteitä.

Arvokas näkymä Jyrängönkoskelle ja tilallisesti avoin laiturialue on merkitty vaaleansinisellä.

Lähteet:

1. Ahola, T. 2021. Heinolan kylpylä, rakennushistoriaselvitys. Heinolan kaupunki, kaavoitus.
2. Bergman, Anna, Hokkanen, Mervi, Seppälä, Sirkka-Liisa, Siltanen, Satu. 2005. Heinolan kansallinen kaupunkipuisto, historia, nykytila ja kehittämissuunnitelma -keskustan puistot ja rannat. Osa 1: Kehitys. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto, Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelma.

Kehittämissuosituksset

Kokonaissuunnitelman laatiminen

Satama-alueen uudelleenjärjestely

Satama-alue kaipaa uudelleenjärjestelyä. Rantaa tulee järjestellä uudelleen siten, että satama-alueen yhteydet ympäröiviin puistoihin ovat luontevia, ja pysäköinti ei tapahdu tärkeiden näkymälinjojen kohdalla. (ks. kaavio alla)

Kompassiaiheen uudelleensuunnittelu

Nykyinen kompassiaiheinen kaupunkipuiston muistomerkki vie suuren osan sataman tilasta ja vaikeuttaa tilan käyttöä. Muistomerkki toimisi paremmin kylttinä tai muuna vastaavana elementtinä, jolloin merkki on paremmin esillä ja helpommin luettavissa myös talviaikaan.

Sataman ilmeen yhtenäistäminen

Sataman ilmettä yhtenäistetään yhteensovittamalla Kasinorakennuksen ja kahvilarakennuksen aidat, ja käyttämällä vain yhtä miljööseen soveltuvaa aitatyyppiä.

Vesiliikenteen kehittäminen

Vesiliikenteen kehittäminen voisi lisätä sataman elävyyttä ja viihtyisyyttä.

Rantapuisto

Rantapuisto kuuluu Heinolan Perspektiivi- nimiseen valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön. [5](#)

Rantapuiston rakentaminen liittyy vahvasti Heinolan kylpylän perustamiseen. Heinolan rantatontit olivat jäsentyneet siten, että rakennukset sijaitsivat nauhana Kauppakadun varrella ja niiden julkisivut olivat Kauppakadun suuntaan. Rannan puolella oli hyötyviljelyksiä ja puutarhoja. Vuonna 1876 rannasta erotettiin tonteista kapea maakaistale, joka jäi rakentamatta.

Maa-alalle päätettiin rakentaa puisto kylpylävieraiden viihtymiseksi, ja rakentaminen aloitettiin vuonna 1892. Puistoa rakennettiin vuosikymmenen. Puiston perustaja oli kauppias Malin. Rantakasinon ja sillan välinen mutainen alue täytettiin yli tulvakorkeuden ja varustettiin liuskakivistä tehdyllä reunuksella. [1](#) Tämän myötä rantaviiva siirtyi paikoin paljonkin, Virtakadun kohdalla jopa noin 80m etelään päin.

Rantapuiston istutukset suunniteltiin rautateiden ylipuutarhuri. Vuonna 1901 tulva vaurioitti alkuperäisiä istutuksia. Sen jälkeen rantaa täytettiin, ja istutettiin nykyiset puut vuonna 1903. [2](#)

Rantapuisto 1900-luvun alussa. /HKMA

Rantapuisto vuonna 2021.

Rantapuisto näkyy ensi kerran Sarlinin 1896–1899 laatimassa asema-kaavassa, joka sovitettiin rakentuneen tilanteen pohjalle. Kaavassa rantaviivan suuntautuminen muuttui. [3](#)

Rantapuiston rannassa tehtiin kiveys- ja sementtitöitä vuosina 1907, 1915, 1925 ja 1932. Vastaavia kiveyshankkeita oli myös satama-alueen länsipuolella. [4](#)

Nykytila

Rantapuisto on pääosin hyväkuntoinen historiallinen puisto. Rantapuiston liittyminen Maaherranpuistoon on hieman epämääräinen.

Kaikki rantapuistoa reunustavat rakennukset, myös kesäteatteri, ovat takapiha puistoon päin. Tämä johtuu puiston alkuperästä, jossa tonteista erotettiin maakaistale tonttien takapihan hyötyviljelmien puolelta. Puisto ja sen reitit ovat syntyneet rakennustonttien jälkeen. Rakennukset jäävät pääasiassa puuston piiloon, ja puisto avautuu selkeästi veden suuntaan. Nykyinen rantapuisto on laajuudeltaan reilut kaksi hehtaaria.

Rantapuistossa sijaitsee toinen entisen maaherran puutarhan huvimajoista, joista vanhempi on vuodelta 1830. Huvimajat on suojeltu. [5](#) Toinen huvimaja on siirretty Siltsaareen. Kesäteatteri sijaitsee rantapuiston reunalla, ja myös sen takapiha aukeaa rantapuiston suuntaan.

Rantapuistossa on erityisen paljon vanhaa ja isokokoista puustoa. Puiston nykyinen, iäkäs ja hieno lehmuksuja on istutettu 1900-luvun alussa [2](#). Rantapuistossa kasvaa Suomen suurin puu, tsaarinpoppeli. Lisäksi siellä on Suomen suurin Albertan valkokuusi ja lähes suurimmat punasaarnet. Rantapuiston läheisyydessä ovat lajinsa lähes suurimmat kriminlehmukset. [6](#)

Rantapuiston puusto alkaa olla iäkäs, joten jossain vaiheessa puuston uusiminen tulee ajankohtaiseksi ja siitä olisi tarpeen laatia suunnitelma jo hyvissä ajoin.

Kaupungin uimahuone 1912. /HKMA

Liittyminen ympäristöön

- Rantapuisto liittyy lännessä satamaan ja Kylpyläpuistoon, idässä Rantatoriin ja Kaupunginmuseon tontin Omenatarhaan.
- Kaikki rantapuistoa reunustavat rakennukset ovat takapiha puistoon päin.
- Rakennukset jäävät pääasiassa puuston piiloon.

Kasvillisuus

- Kasvillisuus on yleisesti ottaen puiston rakennusajalle tyypillistä: nurmea, puukujia ja yksittäisiä puita, sekä joitakin yksittäispensaita etenkin rannalla.
- Rantapuistossa on erityisen paljon vanhaa isokokoista puustoa, mm. Suomen suurin puu.
- Rantapuiston iäkäs hieno lehmuskuja on yli 100 vuotta vanha.

Kulkuväylät ja oleskelu

- Puistokäytävät ovat kivituhkapintaiset.
- Puistossa on oleskeluun soveltuvia nurmialueita ja levähdyspaikkoja etenkin rannassa ja lehmuskujan varrella.

Rantapuiston tsaarinpoppeli on Suomen suurin puu.

Rantapuiston rakennukset, puusto ja reitit. Punaisella on merkitty osa-alueen raja. Oranssilla on korostettu arvokas lehmuskujanne sekä Suomen suurimman puun sijainti.

Näkymät ja maisema

- Puiston rantareitiltä avautuu paljon kauniita näkymiä koskelle ja joelle. Esimerkiksi puiston kaakkoisosasta avautuu hieno näkymä siltojen suuntaan.
- Rantapuisto on aina avautunut selkeästi veden suuntaan ja pääkat-selusuunta on edelleen vesistölle.

Kaavio vieressä: Rantapuiston erityisen hienot näkymät. Rantapuiston suojeltu huvimaja on merkitty oranssilla. Kesäteatterin telttakatos puiston luoteisnurkassa on merkitty kaavioon katkoviivalla.

Rakennukset, rakenteet

- Rantapuistossa on säilynyt toinen entisen maaherran puutarhan huvimajoista, joista vanhempi on 1830-luvulta. **5** Huvimajat on suojeltu. Toinen huvimajoista sijaitsee nykyisin siltasaarella.
- Rannan tuntumassa on aiemmin sijainnut kaupungin uimahuone.
- Rantapuiston luoteisnurkalla sijaitsee Heinolan kesäteatteri. Kesäteatterin tontilla on sijainnut alkuperäinen kylpylaitos, joka rakennettiin 1892 ja joka paloi 1930. **4**
- Puiston keskivaiheilla, Kauppakatu 10-12 ja Virtakatu **1** sijaitsevat kerrostalot on Heinolan 2020 yleiskaavassa merkitty mahdollisuuksien mukaan säilytettäväksi. Niiden alta on purettu vanhoja puutalokortteleita.

Rantapuiston huvimaja.

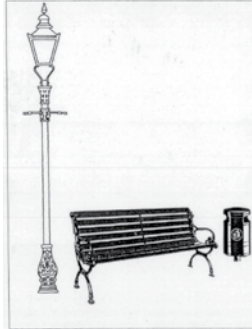
Heinolan kesäteatteri Rantapuiston suunnalta kuvattuna.

Rantapuisto ja kaupungin uimahuone Virtakadun päättenä vuonna 1929. /HKMA

Kalusteet ja varusteet

- Rantapuistossa on penkkejä reiteillä, etenkin lehmuskujan varrella sekä rannassa.
- Penkeille, valaisimille ja jätteastiolle laadittiin ohjeistus vuoden 2000 vihersuunnitelmassa, jossa kalusteiden tyyli sovitettiin puiston historialliseen tyyliin.
- Valaistuksen osalta kalustehjeistus on toteutunut, mutta penkit ja jätteastiat ovat puistossa vielä epäyhteneviä.

Penkeille, valaisimille ja jätteastiolle laadittiin ohjeistus vuoden 2000 vihersuunnitelmassa. Kalusteiden tyyli sovitettiin puiston historialliseen tyyliin. /Heinolan Kaupunki, Tekninen palvelukeskus, Viherpalvelut

Häiriöt

- Kesäteatterin alueella on kontti, joka häiritsee puistomaisemaa.
- Rantapuiston nykyisten penkkien kanssa on ollut ongelmia ilkvallan suhteen. Penkkejä on siirretty ja rikkottu.

Veistokset

Rantapuistossa sijaitsee kaksi veistosta:

1. Tukinuittaja, 2001 (valmistunut 1920), pronssi.
Taiteilija Emil Cedercreutz
2. Niilo Helander, 1966, pronssi.
Taiteilija: Viljo Savikurki

1. Tukinuittaja, 2001 (valmistunut 1920), pronssi. Taiteilija Emil Cedercreutz.

2. Niilo Helander, 1966, pronssi, harmaa graniittipylväs. Taiteilija: Viljo Savikurki.

Rantapuiston arvokkaat ominaispiirteet

- Rantapuisto on kaupunkikuvallisesti merkittävä puisto, puurivi rajaa kaupungin vesistöä. Rantapuisto on tärkeä osa Heinolan siluettia joelle päin.
- Puistossa on iäkäs hieno lehmuskuja ja erityisen paljon vanhaa isokokoista puustoa, mm. Suomen suurin puu.
- Rannalla on paljon aktiviteetteja: oleskelupaikkoja, venepaikat ja näkymiä koskelle.
- Erityisesti puiston kaakkoisosasta avautuu hieno näkymä siltojen suuntaan.

Muutoksensietokyky

- Muutoksia tehdessä tulee huolehtia, että kaupunki jatkossakin rajautuu vesistöä puurivillä. Tämä on oleellinen osa Heinolan siluettia.
- Lehmuskuja on ehdottomasti säilytettävä.
- Puisto saattaa kestää toiminnallisen sisällön muutoksia jos ne tutkitaan ja sovitetaan puistoon huolella. Kaupunkikuvallinen ilme tulee kuitenkin säilyttää vehreänä ja puustoisena.

Kehittämissuosituks

1. Puiston hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen

Kalustuksen yhtenäistäminen

Rantapuiston kalusteet ovat valaisimien ja penkkien osalta tyyliin sopivia. Penkkien osalta käytössä on monta eri penkkityyppiä, jotka tulisi tulevaisuudessa puiston kunnostuksissa yhtenäistää. Penkkityyppi voidaan myös uusien ympäristöön soveltuvalla esteettömällä ja paremmin ilkeältä kestävällä penkkimallilla. Jäteastiat tulisi sovittaa puiston historialliseen tyyliin sopivaksi.

Puiston liittyminen Satamaan ja Kylpyläpuiston eteläosaan

Puiston liittymistä ympäristöönsä voisi kehittää sujuvammaksi, liityntä on tällä hetkellä jäsentymätön. Sataman kehittämisessä otettava huomioon Rantapuiston näkymäpääte.

2. Kasvillisuuden hoito- ja uusimissuunnitelman laatiminen

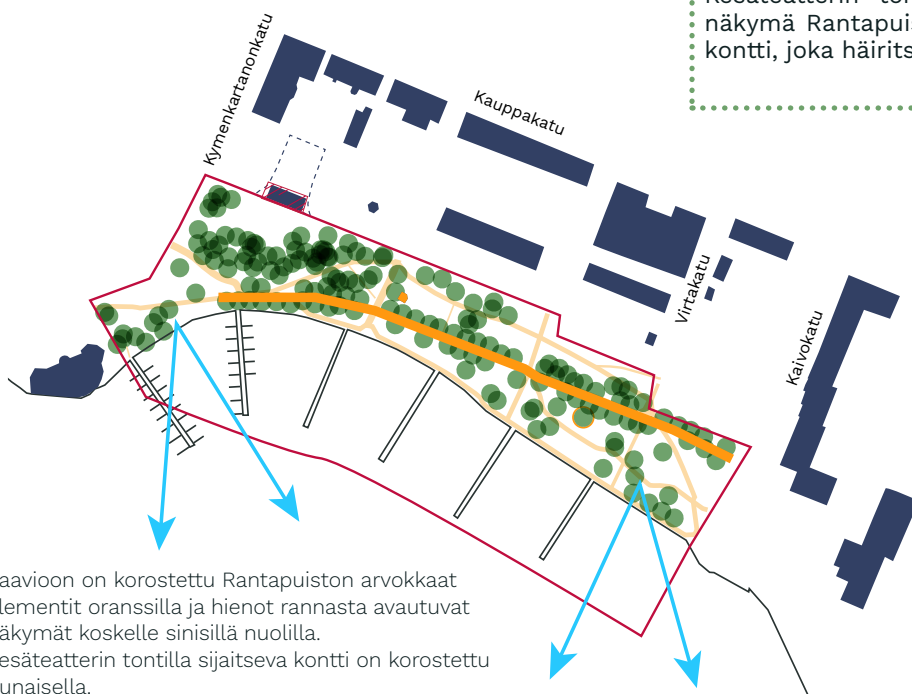
Puuston uusimissuunnitelma

Rantapuiston puusto alkaa olla iäkäs, joten jossain vaiheessa puuston uusiminen tulee ajankohtaiseksi ja siitä olisi tarpeen laatia suunnitelma.

Rantapuistossa on mahdollista uusia puustoa hiljalleen vanhan puuston iän myötä poistuessa. Puurivit tulee uusien kerralla.

3. Kesäteatterin tontin uudelleenjärjestely

Kesäteatterin tontin järjestelyssä tulisi huomioida näkymä Rantapuiston suuntaan. Nykyisin tontilla on kontti, joka häiritsee puistomaisemaa.

Kaavioon on korostettu Rantapuiston arvokkaat elementit oranssilla ja hienot rannasta avautuvat näkymät koskelle sinisillä nuolilla. Kesäteatterin tontilla sijaitseva kontti on korostettu punaisella.

Lähteet:

1. Ahola, T. 2021. Heinolan kylpylä, rakennushistoriaselvitys. Heinolan kaupunki, kaavoitus.
2. Cederberg A. R. ja Ojala Veikko, 1948. Heinolan kaupungin historia. sivut 163–165
3. Bergman, Anna, Hokkanen, Mervi, Seppälä, Sirkka-Liisa, Siltanen, Satu. 2005. Heinolan kansallinen kaupunkipuisto, historia, nykytila ja kehittämissuunnitelma -keskustan puistot ja rannat. Osa 2: Nykytila. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto, Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelma.
4. Bergman, Anna, Hokkanen, Mervi, Seppälä, Sirkka-Liisa, Siltanen, Satu. 2005. Heinolan kansallinen kaupunkipuisto, historia, nykytila ja kehittämissuunnitelma -keskustan puistot ja rannat. Osa 1: Kehitys. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto, Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelma.
5. RKY 2009. Museovirasto. Heinolan Perspektiivi <http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1896>, Viitattu 21.10.2021
6. Heinolan kaupunki. 2008. Heinolan ydinkeskustan osayleiskaava 2020. Osayleiskaavan selostus, 1. Kaupunginosa. dnro 363/41/000/2007
7. Arkkitehtitoimisto Ark-byroo 2013. Heinolan Seminaari, Rakennushistoriallinen selvitys. Senaatti-kiinteistöt.

Heinolan keskustaa 1960-luvun alussa. Rantapuisto yhdistyy luontevasti satamaan ja kylpyläpuistoon. /HKMA